УДК 35

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-12\(18\)-245-255](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-12(18)-245-255)

Глоба Данило Маркович здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії з права, Національний авіаційний університет, проспект Любомира Гузара, 1, м. Київ, 03058, тел.: (044) 406 7901, email: GlobaDanylo@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-3479-0314>

ДИСКУРСНЕ ПОЛЕ ПРОБЛЕМАТИКИ ФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Анотація. Публікація присвячена визначенню теоретичних основ вітчизняних та зарубіжних вчених щодо антикорупційної діяльності України, загалом, та практичних аспектів функціонування галузі протидії корупційним проявам, зокрема, для окреслення, наявної на сьогодні, ситуації щодо формування адміністративно-правових засад реалізації антикорупційної політики. Основна увага у публікації приділена висвітленню джерел виникнення та розвитку корупційних правопорушень, що мають бути співставлені з процесами визначення основних функцій публічного адміністрування у суспільстві, а, також, процесами зародження господарської діяльності. Адже саме разом із розвитком основних управлінських функцій посадових осіб органів публічної влади у них з'явилась можливість на свій розсуд розпоряджатись наявними ресурсами з метою задоволення власних потреб.

У роботі сформовано думку про те, що, у часи існування Римської імперії, корупція як соціальне явище мало тотальний характер. У деяких наукових працях існує думка, що саме корупція у V-му столітті призвела до краху Західної Римської імперії.

Найбільш яскраво розкрито сутність корупції у наукових працях Аристотеля та Платона. Ці всесвітньо відомі старогрецькі філософи акцентували увагу на значному негативному впливі на усі сфери суспільного життя фактів хабарництва та зловживання владними повноваженнями посадових осіб.

Так, у власному науковому доробку Аристотеля корупція розкривалась як негативне явище у суспільстві, що має руйнівну та розбещувальну дію, що може спричинити занепад будь-якої держави. Саме тому, автор заходи з протидії корупційним злочинам вважає запорукою державній стабільності, а законодавство у цій сфері визначає як основу для неможливості отримання хабарів посадовими особами.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, антикорупційна політика, урядові інституції, джерела виникнення корупції, законодавчі норми щодо протидії корупційним злочинам.

Globa Danylo Markovych Doctor of Philosophy in Law, National Aviation University, 1 Lyubomyr Husar Ave., Kyiv, 03058, tel .: (044) 406 7901, email: GlobaDanylo@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-3479-0314>

DISCOURSE FIELD OF PROBLEMS FORMATION OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES OF IMPLEMENTATION OF ANTI- CORRUPTION POLICY

Abstract. The publication is devoted to defining the theoretical foundations of domestic and foreign scholars on anti-corruption activities in Ukraine, in general, and practical aspects of anti-corruption, in particular, to outline the current situation in the formation of administrative and legal framework for anti-corruption policy. The publication focuses on the sources of the emergence and development of corruption offenses, which should be compared with the processes of determining the main functions of public administration in society, as well as the processes of economic activity. After all, along with the development of the basic managerial functions of public officials, they have the opportunity to dispose of available resources at their own discretion in order to meet their own needs.

The paper forms the opinion that, during the existence of the Roman Empire, corruption as a social phenomenon was total. Some scholars believe that it was corruption in the fifth century that led to the collapse of the Western Roman Empire.

The essence of corruption is most vividly revealed in the scientific works of Aristotle and Plato. These world-famous ancient Greek philosophers focused on the significant negative impact on all spheres of public life of the facts of bribery and abuse of power by officials.

Thus, in Aristotle's own scientific work, corruption was revealed as a negative phenomenon in society, which has a destructive and corrupting effect that can lead to the decline of any state. That is why the author of the measure to combat corruption considers the key to state stability, and the legislation in this area defines as a basis for the impossibility of receiving bribes from officials.

Keywords: administrative and legal principles, anti-corruption policy, government institutions, sources of corruption, legislation on combating corruption crimes.

Постановка проблеми. У процесі функціонування системи органів публічної влади та місцевого самоврядування в Україні досить поширеними є прояви корупції у їх діяльності. За довгий проміжок часу, було завдано значної шкоди репутації представників органів публічної влади, визначено вагомі

загрози національній безпеці, а, також, приватним та державним інтересам за рахунок активного поширення такого негативного явища в країні, що спричинило значне зниження ефективності публічного адміністрування в державі, нестабільність та деградацію правового суспільства.

Саме тому, ключовим завданням держави має бути здійснення дієвих заходів з метою усунення будь-яких проявів корупції та ліквідації негативних наслідків від них. Одним із таких наслідків слід визначити недотримання принципу соціальної справедливості у державі, а, також, принципу рівності всіх перед законом. Окрім цього, систематичні прояви корупційних злочинів у діяльності органів публічної влади підривають довіру громадян, сприяють лобіюванню нормативно-правових актів, підтримують розвиток злочинності та зловживання владними повноваженнями, забезпечують переважання монополізму, що шкодить нормальному функціонуванню економічної системи та ринкових механізмів конкуренції. Тож, можна говорити про те, що одним із головних завдань державних органів влади є реалізація заходів із протидії корупційним проявам [1, с. 3].

Особливої ваги, у такому контексті, для України набуває реалізація оптимальної та адекватної екологічної політики, зважаючи на значну роль рівня якості життя населення та стану навколишнього середовища у функціонуванні будь-якої держави у процесах розвитку різноманітних сфер життєдіяльності людей та національно-культурного відродження нації, а, також, враховуючи перспективні напрями розвитку держави та наповнення її інтелектуального та ресурсного потенціалів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З метою окреслення, наявної на сьогодні, ситуації щодо формування адміністративно-правових засад реалізації антикорупційної політики, пропонуємо розглянути існуючі теоретичні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених щодо антикорупційної діяльності України, загалом, та практичних аспектів функціонування галузі протидії корупційним проявам, зокрема, а, також, визначити ті питання, що наразі залишились без уваги, або не розкриті в повному обсязі.

Велика кількість сучасних дослідників у сфері адміністративного права розкривають у власних дослідженнях низку проблемних питань, які безпосередньо пов'язані з заходами щодо запобігання корупційним проявам та боротьби з ними. Серед таких пропонується виділити наступних: І. Басанцов, О. Зубарев, Ю. Битяк, Г. Божо, К. Бугайчук, К. Заїка, Ю. Ковбасюк, Р. Мельничук, І. Сопілко, В. Федоренко, С. Шатрава.

Однак, навіть незважаючи на значну кількість досліджень даної тематики, можна вказати на низку проблемних питань, які досі нерозкриті у наукових колах у сфері запобігання корупційним проявам. Представники вітчизняної науки досить глибоко розглядали проблематику становлення та історичного розвитку корупції, зокрема, докладно дослідив дану тему Р. Тучак [2].

Метою статті є аналіз теоретичних основ вітчизняних та зарубіжних вчених щодо антикорупційної діяльності України, загалом, та практичних аспектів функціонування галузі протидії корупційним проявам, зокрема, для окреслення, наявної на сьогодні, ситуації щодо формування адміністративно-правових засад реалізації антикорупційної політики.

Виклад основного матеріалу. Ключові причини виникнення корупції та її поширення на території України було встановлено у науковому доробку Є. Невмержицького [3], в якому, також, ґрунтовно проаналізовано основні фактори впливу корупції на розвиток вітчизняного суспільства. А. Кладченко [4], у свою чергу, провів глибоке теоретико-правове дослідження причин становлення та розвитку української законодавчої бази у сфері протидії корупційним проявам, а О. Іванов здійснив аналіз діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції в Україні та визначив його адміністративно-правовий статус.

Водночас, у наукових колах було глибоко досліджено теоретичні та практичні підходи до процесів удосконалення існуючих на сьогодні механізмів попередження корупційних проявів у діяльності органів публічної влади та розроблено ефективні методи боротьби з ними. Одним із прихильників такого підходу можна вважати С. Серьогіна.

Основні теоретичні аспекти виникнення корупційних правопорушень у діяльності органів публічної влади, їх суть та ознаки, а, також, критичні зони виникнення корупційних ризиків у різноманітних публічних правовідносинах були розкриті у наукових дослідженнях І. Яцків.

Д. Заброра [5] детально розкрила у власному науковому доробку сутність корупції як ключового фактора впливу на функціонування правоохоронної системи держави, визначила принципи та форми взаємодії повноважних органів публічної влади у сфері протидії корупційним проявам.

З наукової точки зору О. Ткаченка [6], корупція визначена як злочинна діяльність органів публічної влади у процесі реалізації своїх повноважень, а саме, як кримінальне правопорушення.

Окремо слід відзначити проведений Д. Йосифовичем комплексний аналіз основних ознак настання адміністративної відповідальності представників органів публічної влади за вчинення корупційних діянь.

У свою чергу, Ю. Коваленко запропонував специфічний адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування, який стосувався удосконалення функціонування системи інформаційного забезпечення сфери протидії корупційним правопорушенням у діяльності вітчизняних правоохоронних органів.

У контексті розгляду основних адміністративно-правових засад функціонування системи органів внутрішніх справ в Україні, М. Бездольним [7], а, також, С. Алфьоровим [8], було запропоновано науково-обґрунтовані рекомендації щодо усунення корупційних проявів у діяльності представників

органів публічної влади даної сфери.

Проблематику визначення основних форм та механізму взаємодії представників громадського сектору та співробітників органів внутрішніх справ щодо протидії вчиненню корупційних правопорушень, у власному науковому доробку детально розкрив В. Завгородній [9].

У той же час, теоретичні аспекти вчинення корупційних злочинів у діяльності представників органів місцевого самоврядування досить детально розкрила Ю. Рум'янцева [10] у власному науковому дослідженні.

Велика кількість вітчизняних науковців вивчала особливості адміністративно-правового механізму і запобігання здійсненню корупційних правопорушень та протидії їх виникненню, зокрема, О. Гейц, О. Коровяк, С. Рогульський, К. Ростовська тощо.

З наукової точки зору А. Новак, можна виділити наступні підходи до реалізації антикорупційної політики держави:

- адміністративний, представниками якого можна назвати самого автора а, також, М. Білинську, О. Прохоренка, С. Серьогіна, В. Соловійова;
- адміністративно-правовий представлений науковими дослідженнями наступних авторів: В. Борденюк, І. Грицяк, С. Дубенко, М. Мікієвич, Т. Чубара;
- інституціональний (виокремлення елементів системи органів публічної влади у сфері протидії корупційним правопорушенням), представниками якого є наступні вітчизняні автори: К. Бабенко, Г. Бублик, В. Козак, О. Конотопцев, В. Побережний, О. Сушинський;
- соціетальний: Грицяк, В. Козаков, В. Скуратівський, В. Трощинський, І. Хожило;
- гуманізаційний підхід, який представлений науковими доробками В. Баштанника, І. Грицяка, В. Козакова, В. Купрійчука, Т. Чубари та ін.

Необхідно зазначити, що всебічна систематизація наукових досліджень даного напрямку є важливою для подальшого визначення нинішнього стану розроблення проблематики у сфері протидії корупції та встановлення способів висвітлення основних теоретичних та прикладних адміністративно-правових засад реалізації антикорупційної політики для уникнення випадків виникнення даного негативного суспільного явища.

З давніх давен, корупція визначалась як система специфічних негативних відносин у суспільстві, яка сприяє деградації моральних основ його розвитку та негативно відображається на процесах функціонування усіх сфер господарювання, промисловості та економіки.

З наукової точки зору Г. Ахметової, джерела виникнення та розвитку корупційних правопорушень мають бути співставлені з процесами визначення основних функцій публічного адміністрування у суспільстві, а, також, процесами зародження господарської діяльності. Адже саме разом із розвитком основних управлінських функцій посадових осіб органів публічної влади у них з'явилась можливість на свій розсуд розпоряджатись наявними ресурсами з

метою задоволення власних потреб [11].

Передісторія корупції зароджувалась ще у дописемні часи, у процесі формування специфічних загальновизнаних правил поведінки у суспільстві, які називали «мононорми». Такі правила були примусові до виконання за рахунок, у першу чергу, використання соціального осуду, як характерної «санкції» за ухилення людини від їх дотримання. Однак, із виникненням такої інституції як держава, почали виникати труднощі щодо примусу у виконанні мононорм, адже, у той період, соціальний осуд вже не відгравав такої значної ролі у суспільному житті [12,с.27].

Виникнення корупційних злочинів напряму пов'язане з розвитком цивілізації та появою грошових відносин. Одним із яскравих прикладів існування корупції у давні часи є виникнення специфічної класифікації різноманітних способів розтрата бюджетних коштів, запропонованої Брахманом, верховним жрецем Чандраупти.

Безпосередній зв'язок між проявами корупції та діяльністю представників органів публічної влади прослідковується у великій кількості історично-правових наукових досліджень більшості зарубіжних авторів, які вивчали дане питання. Так, А. Артем'єв у власному науковому доробку розкрив характерні особливості корупційних правопорушень у діяльності владних органів на території Вавилону як однієї із древніх цивілізацій, яка існувала у 2500–1700 рр. до н. е. У такому ракурсі, необхідно підкреслити, що основні параметри правової та політичної систем держави визначає саме суспільна свідомість, враховуючи релігійні особливості громадян.

Дослідженням питань виникнення та існування корупції у Вавилоні займались, також, А. Качкин та Т. Качкина. На їх погляд, першим борцем із проявами корупції став шумерський цар Урукагин. Він реалізовував заходи для боротьби з отриманням незаконних винагород посадовими особами та попередженням інших зловживань [13]. У Вавилоні вперше було кодифіковано спеціальні законодавчі норми щодо протидії корупційним злочинам.

Досліджуючи історичні витоки корупції, варто зазначити, що, у часи існування Римської імперії, дане соціальне явище мало тотальний характер. У деяких наукових працях існує думка, що саме корупція у V-му столітті призвела до краху Західної Римської імперії.

Найбільш яскраво розкрито сутність корупції у наукових працях Аристотеля та Платона. Ці всесвітньо відомі старогрецькі філософи акцентували увагу на значному негативному впливі на усі сфери суспільного життя фактів хабарництва та зловживання владними повноваженнями посадових осіб.

Так, у власному науковому доробку Аристотеля корупція розкривалась як негативне явище у суспільстві, що має руйнівну та розбещувальну дію, що може спричинити занепад будь-якої держави. Саме тому, автор заходи з протидії корупційним злочинам вважає запорукою державній стабільності, а

законодавство у цій сфері визначає як основу для неможливості отримання хабарів посадовими особами [14, с. 14].

Розглядаючи джерела виникнення корупції у часи Стародавньої Індії, А. Артемєв вказав на значний вплив державного устрою, а саме – монархії на її розвиток. Особливістю у ракурсі розвитку корупції стало те, що верховний правитель – монарх – сам створював закони та був вищим суддею, а, також, призначав усіх посадових осіб. При цьому, значну увагу приділяли боротьбі зі зловживанням своїм службовим становищем представниками державної влади, особливо тих, хто перебував на шпигунській службі.

Середньовіччя, з наукової точки зору У. Манчестера, було періодом активного розвитку корупції, зокрема, у церковних відносинах. Такі середньовічні філософи як Фома Аквінський та Августин Блаженний вважали дане соціальне явище одним із найтяжчих гріхів.

Для часів Візантії найбільш характерним проявом корупційних злочинів вважався факт покупки посади чиновника. При цьому, вони, майже відкрито, після її отримання прагнули повернути власні кошти за рахунок хабарів та отримання додаткових зборів з населення [15].

У європейських державах особливістю періоду Нового часу стало активне поширення теорії суспільного договору. Його суть заключалась у зобов'язанні громадян дотримуватись законів держави, а держава, у свою чергу, брала зобов'язання захищати права усіх громадян у межах закону. У випадку зловживання владою посадовими особами держави, у громадян було право розірвати даний договір та змінити правителів. Такий підхід порушував суспільне уявлення про божественну сутність влади, адже саме за рахунок коштів громадян утримувались урядові інституції, тож держава апріорі мала захищати свій народ.

За період XVIII-XIX століть було проведено ряд ліберальних реформ, зокрема, таких, що закріпили обов'язковість служіння народові посадових осіб держави, а, також, зобов'язання дотримуватись законів та забезпечити відсутність проявів корупції у їх діяльності. У подальшому такі зміни сприяли зниженню рівня корупції, однак, повністю справитись з даним негативним явищем не вдалося. Однією з ключових причин стало те, що у суспільстві було нормою підношення цінних подарунків посадовим особам, що, також, можна сприймати як хабар.

Відомі філософи – Платон та Фукід підтримували думку про те, що головною перешкодою до створення легітимного суспільства є людська недосконалість та бажання наживи. Так з'явилась специфічна модель корупції, так звана «моральна модель» [16].

Н. Макіавеллі у власних наукових дослідженнях корупцію порівнював із хворобою суспільства. При цьому, мудрий правитель цю хворобу мав вчасно виявити та вилікувати [17].

У свою чергу, Т. Гоббс вважав, що чиновники без страху скоюють

корупційні злочини та впевнені в уникненні покарання за рахунок хабарів представникам влади. Така позиція вказує на факти проявів корупції у діяльності органів правопорядку [18, с. 49-50].

На противагу більшості підходів, М. Вебер запропонував поняття «толерантний функціоналіст», що розкривало позитивну сторону корупції. Він бачив її у покращенні взаємодії приватного сектору та держави за умови посилення позиції елітних верств населення та прискорення розвитку суспільства.

Питання корупції розкривали у власних наукових дослідженнях, також, такі автори, як Ф. Бекон, Ш. Монтеск'є, Ж. Ж. Руссо. На думку дослідників, корупція розглядалась як хвороба (дисфункція) будь-якого соціального організму [19, с. 10].

Висновки. За результатами проведеного дослідження можемо визначити, що корупційні правопорушення визначаються як антисоціальний прояв у суспільному житті, який негативно впливає на розвиток держави та її добробут, а ефективна діяльність державних органів із запобігання та протидії даному соціальному явищу залежить від адекватного розуміння її сутності та характерних аспектів її історичного розвитку. До того ж, засудження корупційних злочинів можна прослідкувати у багатьох світових релігіях, зокрема, християнстві, іудаїзмі та буддизмі. Увага, при цьому, приділяється процесу усунення можливості виникнення спокуси взяти хабар, аби це не вплинуло на рішення суддів.

Література:

1. Д.В. Кравченко КОНЦЕПЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ Кваліфікаційна робота (проект) на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» Спеціальності 081 Право МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ Херсон – 2020, С.85.
2. Тучак Р.М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Р.М. Тучак ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2007. — 21 с. — укр.
3. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен: автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.02; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. К., 2009. 34 с.
4. Кладченко А. О. Становлення та розвиток сучасного антикорупційного законодавства України: теоретико-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01; Приват. ВНЗ «Ун-т Короля Данила». Івано-Франківськ, 2018. 226 с.
5. Заброда Д. Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект) [Текст]: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Заброда Дмитро Григорович; Національна академія внутрішніх справ України. - К., 2005. - 240 с.
6. Ткаченко О.В. Адміністративно-правові засади протидії корупції в органах внутрішніх справ: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / О.В. Ткаченко ; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. — К., 2008. — 20 с. — укр.
7. Бездольний, М. Ю. Державно-правовий механізм протидії корупції [Електронний ресурс] / М. Ю. Бездольний // Форум права. – 2009. – № 2. – С. 38–43. – Режим доступу: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3173/derzhavno_pravoviy_mehanizm_protidiyi_ko.pdf?sequence=2&isAllowed=y

8. Алфьоров, С. М. Адміністративно-правовий механізм протидії корупції в органах внутрішніх справ : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / С. М. Алфьоров; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Харків, 2011. - 38 с.

9. Завгородній В. А. Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів внутрішніх справ та громадських організацій у протидії корупції: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Дніпропетровський держ. ун-т. внутр. справ. Дніпропетровськ, 2010. 268 с.

10. Рум'янцев Ю. В. Концептуально-методологічні засади протидії вчиненню корупційних правопорушень службовцями органів місцевого самоврядування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / МАУП. Київ, 2017. 20 с.

11. К. Наумчук, Т. Тростенюк ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ, Економічний простір №168, 2021, с.12 <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/849/823>

12. Н. Чопик Діяльність комітетів Верховної Ради України як основна складова забезпечення прав і свобод громадян у сфері запобігання корупції – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю фінансове право; адміністративне право і процес; інформаційне право. – Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет». – Ужгород, 2017. С. 219.

13. К. Наумчук “Механізм антикорупційної політики держави в забезпеченні економічної безпеки України”. – Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю Публічне адміністрування. – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2021., С.213.

14. Супрун Т.М. Топчий В.В., Шкелебей В.А., Публічно-правова протидія корупції: навчальний посібник. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – С.208.

15. А. Поплавський, Державно управлінська діяльність у боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, Інвестиції: практика та досвід, № 11/2018, С.138-143

16. Журнал Віче / Історико правове дослідження розвитку корупції у владі та суспільстві №10, травень 2012 <http://veche.kiev.ua/journal/3125/>

17. С. МАТВІЙЧУК Зрада як феномен соцієтальної психіки/ спеціальність – Соціальна робота, Магістерська робота, Тернопіль 2017, С.105 <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17398/1/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf>

18. Приходько А. А. Адміністративно-правове забезпечення запобігання та протидії корупційним злочинам в Україні за умов євроінтеграції. – Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю – «Адміністративне право; інформаційне право, фінансове право;». – Науково-дослідний інститут публічного права. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ України, Дніпро, 2020, С.485.

19. А. Волошенко КОРУПЦІЯ: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА СУЧАСНІСТЬ, АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ №3 (165), 2015, С. 8-15

References:

1. Kravchenko D.V. (2020). KONCEPCIJA ADMINISTRATIVNO-PRAVOVOGO ZABEZPECHENNJA PROTIDIJ KORUPCIJ V UKRAINI [concept of administrative and legal support against corruption in UKRAINE]. *Bachelors thesis*. Herson [in Ukrainian].

2. Tuchak, R.M. (2007). Administrativno-pravovi zasadi borot'bi z korupcieju [Administrative and legal principles of combating corruption]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Harkiv : Hark. nac. un-t vnutr. sprav. [in Ukrainian].

3. Nevmerzhič'kij, Є. V. (2009). Korupcija jak social'no-politichnij fenomen [Corruption as a socio-political phenomenon]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kiev: Nac. akad. nauk Ukraïni, In-t polit. i etnonac. doslidzh. im. I. F. Kurasa [in Ukrainian].

4. Kladchenko, A. O. (2018). Stanovlennja ta rozvitok suchasnogo antikorupciijnogo zakonodavstva Ukraïni: teoretiko-pravove doslidzhennja [Formation and development of modern anti-corruption legislation of Ukraine: theoretical and legal research]. *Candidate's thesis*. Ivano-Frankivs'k: Privat. VNZ «Un-t Korolja Danila» [in Ukrainian].
5. Zabroda, D. G. (2005). Vzaemodija sub'ektiv borot'bi z korupcieju (administrativno-pravovij aspekt) [Interaction of anti-corruption actors (administrative and legal aspect)]. *Candidate's thesis*. Kiev: Nacional'na akademija vnutrishnih sprav Ukraïni [in Ukrainian].
6. Tkachenko, O.V. (2008). Administrativno-pravovi zasadi protidii korupcii v organah vnutrishnih sprav [Administrative and legal principles of combating corruption in law enforcement agencies]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kiev: In-t zakonodavstva Verhov. Radi Ukraïni [in Ukrainian].
7. Bezdol'nij, M. Ju. (2009). Derzhavno-pravovij mehanizm protidii korupcii [State and legal mechanism for combating corruption]. *Forum prava – Forum prava*, 2, 38–43 [in Ukrainian].
8. Alforov, S. M. (2011). Administrativno-pravovij mehanizm protidii korupcii v organah vnutrishnih sprav [Administrative and legal mechanism for combating corruption in internal affairs]. *Extended abstract of Doctor's thesis* Harkiv : Hark. nac. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
9. Zavgorodnij, V. A. (2010). Administrativno-pravove reguljuvannja vzaemodii organiv vnutrishnih sprav ta gromads'kih organizacij u protidii korupcii [Administrative and legal regulation of the interaction of internal affairs and public organizations in combating corruption]. *Candidate's thesis*. Dnipropetrovs'k : Dnipropetrovs'kij derzh. un-t. vnutr. sprav. Dnipropetrovs'k [in Ukrainian].
10. Rum'jancev, Ju. V. (2017). Konceptual'no-metodologichni zasadi protidii vchinennju korupciijnih pravoporushen' sluzhbovcjami organiv misceвого samovrjaduvannja [Conceptual and methodological principles of counteracting the commission of corruption offenses by employees of local government]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kiïv : MAUP [in Ukrainian].
11. Naumchuk, K. , Trostenjuk, T. (2021). ISTORICHNI ASPEKTI ROZVITKU ANTIKORUPCIJNOI POLITIKI DERZHAVI [HISTORICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE ANTI-CORRUPTION POLICY OF THE STATE]. *Ekonomichnij prostir -Economic Space* , 168, 12 [in Ukrainian].
12. Chopik, N. (2017). Dijal'nist' komitetiv Verhovnoi Radi Ukraïni jak osnovna skladova zabezpechennja prav i svobod gromadjan u sferi zapobigannja korupcii [Activity of committees of the Verkhovna Rada of Ukraine as the main component of ensuring the rights and freedoms of citizens in the field of corruption prevention]. *Candidate's thesis*. Uzhgorod: Derzhavnij visshij navchal'nij zaklad «Uzhgorods'kij nacional'nij universitet» [in Ukrainian].
13. Naumchuk, K. (2021). Mehanizm antikorupciijnoï politiki derzhavi v zabezpechenni ekonomichnoï bezpeki Ukraïni [Mechanism of anti-corruption policy of the state in ensuring the economic security of Ukraine]. *Candidate's thesis*. Zhitomir : Derzhavnij universitet «Zhitomir'ska politehnika» [in Ukrainian].
14. Suprun, T.M. , Topchij, V.V., Shkelebej, V.A. (2016). *Publichno-pravova protidija korupcii [Public-legal counteraction to corruption]*. Vinnicja: TOV «Nilan-LTD» [in Ukrainian].
15. Poplavs'kij, A. (2018). Derzhavno upravlins'ka dijal'nist' u borot'bi z korupcieju ta organizovanoju zlochinnistju [Public administration in the fight against corruption and organized crime]. *Investicii: praktika ta dosvid - Investment: practice and experience*, 11/2018, 138-143 [in Ukrainian].
16. Istoriko pravove doslidzhennja rozvitku korupcii u vladi ta suspil'stvi [Historical and legal study of the development of corruption in government and society]. (n.d.). *veche.kiev.ua*. Retrived from <http://veche.kiev.ua/journal/3125/> [in Ukrainian].
17. MATVIJChUK, S. (2017). Zrada jak fenomen societal'noi psihiki [Betrayal as a phenomenon of the social psyche]. *Master's thesis*. Ternopil' [in Ukrainian].
18. Prihod'ko, A. A.(2020). Administrativno-pravove zabezpechennja zapobigannja ta protidii korupciijnim zlochinam v Ukraïni za umov evrointegracii [Administrative and legal support for the prevention and combating of corruption crimes in Ukraine in terms of European integration].

Doctor's thesis. Dnipro : Naukovo-doslidnij institut publichnogo prava. – Dnipropetrovs'kij derzhavnij universitet vnutrishnih sprav Ukraïni [in Ukrainian].

19. Voloshenko, A. (2015). KORUPCIJa: ISTORIChNI VITOKI TA SUCHASNIST" [CORRUPTION: HISTORICAL ORIGINS AND MODERNITY]. *AKTUAL'NI PROBLEMI EKONOMIKI - CURRENT PROBLEMS OF ECONOMY*, 3 (165), 8-15 [in Ukrainian].